

KİTAP KRİTİĞİ

YEŞİL PARADOKS: KÜRESEL ISINMAYA ARZ YANLI YAKLAŞIM***GREEN PARADOX: A SUPPLY APPROACH TO GLOBAL WARMING**

Burçin BERİKOL METE **

** İktisat Y. Lisans Öğrencisi,
Kırklareli Üniversitesi

** M.S. Student in Economics,
Kırklareli University

Mail/E-posta:

burcinmete@gmail.com

ORCID ID:

0000-0001-7857-0423

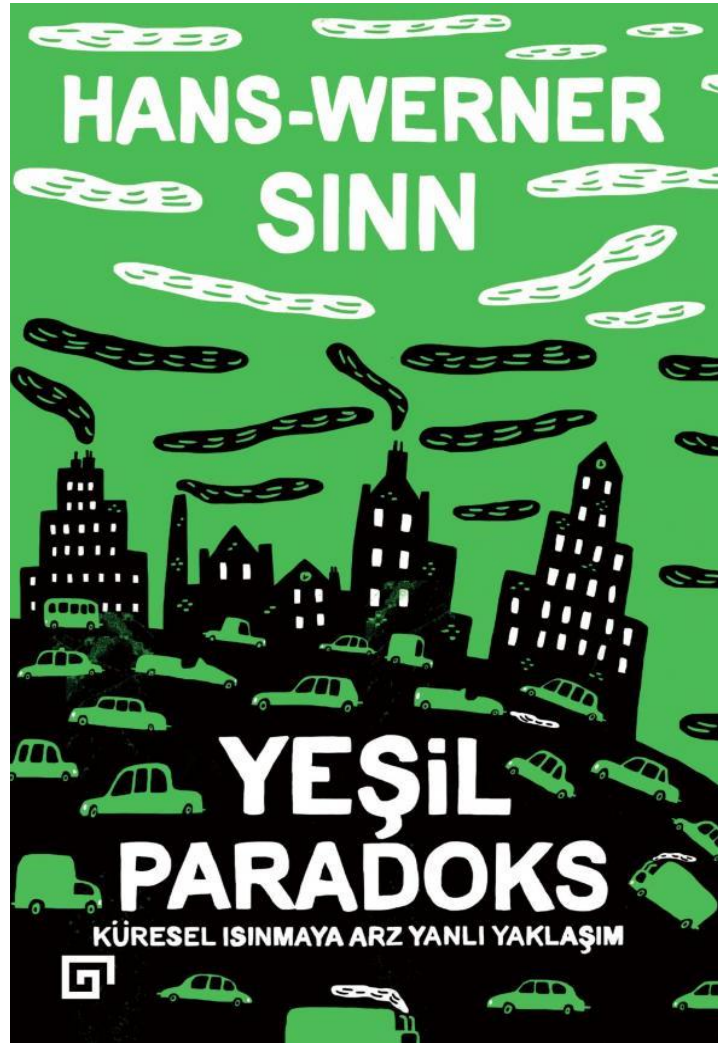
Başvuru Tarihi/Received:

07.04.2021

Kabul Tarihi/Accepted:

09.06.2021

* Hans-Werner Sinn tarafından yazılan *Yeşil Paradoks: Küresel Isınmaya Arz Yanlı Yaklaşım* kitabının Türkçe ilk basımı Mehmet Evren Dinçer'in çevirisiyle Ekim 2016'da Koç Üniversitesi Yayınları tarafından basılmıştır. ISBN: 978-605-9389-15-0

ISSN 2618-6217

Özet

Hans- Werner Sinn'in yazmış olduğu kitap Koç Üniversitesi Yayınları tarafından 2016 yılında basılmıştır. İklim değişikliği ve küresel ısınma için uluslararası alanda alınan önlemlerin ne kadar yerinde olup olmadığını tartışmaktadır. Bu tartışmayı gezegenimizde var olan kaynakların kullanımını açısından arz ve talep kısımlarına değinerek eleştirmektedir. Eleştirilerini yaparken bilimsel çalışmaları referans göstererek ve tanımlara yer vererek yapmaktadır. Yapılan çalışmalarda küresel ısınmanın sadece talep kısmı dikkate alınarak yapıldığını, arz kısmının göz ardı edildiğini vurgulamaktadır. Arz kısmının unutulmuş olmasının küresel ısınma ile mücadelede gerçekçi çözümler bulunmasını engellediğini, çözümün arz taraflı yaklaşımla mümkün olacağını savunmaktadır. Yazar tüm bunları anlatırken sade bir dil kullanarak akıcılığı yakalamıştır. Ayrıca iktisadi terimlerin tanımlarını yapmış ve denklemleri sözel bir anlatımla destelemiştir. Kitapta anlatımlarını ve düşüncelerini desteklemek için kullandığı tablo ve şekillerin açıklamalarını derinlemesine yazmıştır. Kitap bu yönleriyle; küresel ısınma, iklim değişikliği, arz ve talep kavramlarıyla ilgili bilgi sahibi olmayan okuyucunun olabileceği ve fikir edinebileceği bir kaynaktır.

Kitap Kritiği

Yazar eserinde, iklim değişikliği ve küresel ısınma için uluslararası alınan önlemlerin ne kadar yerinde olup olmadığını tartışmaktadır. Bu tartışmayı arz ve talep kısımlarına değinerek eleştirmektedir. Eleştirilerini bilimsel çalışmaları referans göstererek ve tanımlara yer vererek yapmaktadır. Yazar yapılan çalışmalarda küresel ısınma kavramının sadece talep kısmı dikkate alındığını ve arz kısmının göz ardı edildiğini vurgulamaktadır. Yazara göre, çalışmalarda arz kısmına değinilmediği için küresel ısınma ile mücadelede gerçekçi çözümler bulunamamaktadır. Yazar küresel ısınma ile mücadelenin çözümünün arz taraflı yaklaşımla mümkün olacağını savunmaktadır.

Kitap beş bölümden oluşmaktadır. Yazar, küresel ısınma ile mücadelede devlet politikalarının kendisinde hayal kırıklığı yarattığını da vurgulamaktadır. Mücadelenin halka yasaklar koyarak ve onları korkutmanın ötesine geçmediğini; ayrıca daha yeşil bir yaşam için teşviklerin para harcatmanın ötesine geçmediğini kaleme almaktadır.

Birinci bölümde "Dünya Neden Isınıyor?" sorusuna cevap arayan yazar, bilimsel çalışmalar ışığında Sanayi Devriminden bu yana atmosfer yapısındaki değişikliği uluslararası çalışmalara dayalı olarak hazırladığı grafiklere yer vererek açıklamaktadır. Atmosferin yapısında; %97 oranında oksijen ve azot, ayrıca %2,5 oranında da su buharı bulunduğunu belirtmektedir. Atmosferde yer alan metan gazının küresel ısınmaya etkisinin olduğunu, metan gazının karbondioksitten sonra ikinci önemli gaz olduğunu belirtmektedir. Zaman içerisinde atmosfer yapısında bulunan bu oranlardaki değişimlerin küresel ısınmaya neden olduğunu açıklamaktadır. Sera etkisinin tanımını yaparak, dünyamızın soğumasına

değil, ısınmasına neden olan karbondioksit (CO₂) artışının önemini vurgulamaktadır. Karbondioksitin su buharı ile kolaylıkla bağlanarak asit oluşturması, oluşan asidin yağışlarla okyanuslarda baloncuklar yaratması ve tekrardan atmosfere karbondioksiti baloncuklar halinde ulaştırması gazoz şişesini salladıktan sonra baloncukların ortaya çıkmasına benzetmektedir. Ortaya çıkan karbondioksit baloncuklarının bir kısmı okyanus tarafından emilirken bir kısmı da atmosferde birikerek küresel ısınmayı artırmaktadır. Küresel ısınmayı artırıcı bir diğer etken, tarımsal faaliyetlerle ortaya çıkan metan gazıdır. Özellikle karbondioksitin yerkürenin ısıısını arttırarak, Sibiryaya ve Kanada'da donmuş topraklarının çözülmesine neden olması metan gazının atmosferdeki oranının artmasında önemli rol oynadığını vurgulamaktadır. Atmosfer bileşeninde bulunan nitrit oksit, CFC, ozon gibi gazların da sera gazı etkisinin bulunduğunu ve bu gazların tablo yardımıyla yıllar içerisindeki değişimini göstermektedir. Bölüm sonuna doğru, küresel ısınmanın insan kaynaklı olup olmadığını, Scafetta, West, Mann, Bradley, Hughes ve daha birçok bilim insanının çalışmalarına referans vererek tartışmaya son vermektedir. Küresel ısınmanın geleceğimize nasıl etki edeceğini var olan senaryolara yer vererek yalın bir dil ile ekonomik açıdan yorumlamaktadır. Birinci bölümü yazmayı bitirirken bozkırların ve çöllerin geniş alanlara yayılacağını, deniz seviyesindeki yükselmenin devam edeceğini ve birçok yerin sular altında kalacağını, bölgeler arası sıcaklıklardaki farkın artacağını ve son olarak iklim değişikliğiyle hava olaylarındaki değişimlerin bulaşıcı hastalıkların yayılması ile solunum ve deri hastalıklarını etkileyerek insan sağlığını da etkileyeceğine ve küresel ısınmanın neden bu kadar önemli olduğuna dikkat çekmektedir.

İkinci bölümde yazar, iklim değişikliğinin tarihçesine yer verirken, ülkelerin imzalamış olduğu önemli sözleşmelere de yer vermektedir. İkinci bölümün en önemli başlıklarından biri de "İklim Günahkârları"dır. Ülkelerin karbon salımlarına yer verirken hangi ülkelerin daha çok küresel ısınmadan etkileneceğinin de altını çizmektedir. Emisyon artışlarının ülkenin ekonomik büyüklüğüyle sınırlı olmadığını, o ülkenin bireysel nitelikleri ve teknolojik seviyesinin de rol aldığını söylemektedir. Ekonomik büyümeyi sağlarken o ülkenin fosil yakıtları kullanarak mı gelişme gösterdiği; yoksa yenilenebilir enerjilerden mi yararlandığının önemini vurgulamaktadır. Bu noktada Yeşillerin (Yeşil Parti), bazen doğrudan bazen de kendi seçmenlerini korumak isteyen diğer partilerin inisiyatifler alarak Almanya'nın enerji arzının yenilenebilir enerji yönüne çevirmeye başardığını belirtmektedir. Ayrıca kitapta, Almanya'nın fosil karbonsuz geleceğe giden yoldaki çalışmalarına yer vermektedir. Günümüzde nükleer enerjiye artan ilginin altında, fosil yakıtların küresel finansal kriz öncesindeki yıllarda dramatik bir şekilde artmasının yattığını savunmaktadır. "Fosil Yakıt Atıklarını ve Nükleer Atıkları Depolamak" konu başlığı altında, fosil yakıtları yakmak yerine (çünkü

fosil yakıtların yanması atmosfere daha çok karbon salımı demek) zapt¹ dediğimiz yöntemi kullanabilmenin önemini vurgulamaktadır. Kısaca, yakıtı kısa süreliğine çıkartıp ondan enerji elde ettikten sonra kalanını geri göndermenin küresel ısınmanın önüne geçebilecek bir yöntem olduğunu savunmaktadır. Bir başka başlıkta fosil yakıtların ve nükleer yakıtların sürdürülebilir olmamasının da bir dezavantaj yarattığına değinmektedir. Avrupa emisyon ticaretinin ve tek fiyat yasaının iki taraflı eleştirisini yapmaktadır. “Coase Teoremi”nin öngörülerıyla emisyon salımlarının belirlenenin altında kalan ülkelerin sertifikaları başka ülkelere satışını anlatmaktadır. Teoriye göre yazarın yorumu, sertifikayı satan ülke de alan ülke de toplumsal olarak verimli azaltma kuralını izlemelidir. Ülkeler tarafından alınan bu önlemlerin yazarın önsözde belirttiği gibi hayal kırıklığı yaşamasına neden olduğunu Danimarka örneği ile de bölüm sonunda anlatmaktadır. Danimarka’nın enerjisini rüzgâr türbinlerinden elde ettiğini ve bunun için büyük çaba harcadığını ifade etmektedir. Yeşil enerji için çaba harcayan Danimarka’nın emisyon azaltımı için vaatte bulunmaması, Danimarka’nın emisyon sertifikasını başka ülkelere satacağını göstermektedir. Yazar, bu hususun rahatsız edici olduğunu, “yeşil” enerji politikaları ve emisyon ticaret haklarıyla çifte müdahalenin ne kadar saçma olduğunu ifade etmektedir. Bu durum için yazarın önerisi ise tarife garantilerinin iptal edilmesi gerektiğidir. Bunun yanında emisyon ticaretine dayanan bir teşvik mekanizması kurulmasının hem Avrupa ülkeleri için hem de iklim için nötr bir durum ortaya çıkacağına altını çizmektedir.

Üçüncü bölüm, çok çarpıcı verilerle fosil karbon yerine biyokarbonun küresel ısınmaya etkisinin daha çok olduğu ortaya konularak; daha da önemlisi tarım alanlarının biyokarbonun ayrılması sonucu sofralarımızda tarımsal ürünlerdeki fiyat artışının ve yoksulların bundan nasıl etkilendiğini gözler önüne sermektedir. Fosil yakıt pazarı ile biyokarbon pazarı arasındaki bağlantıyı tarihsel süreçle anlatılmaktadır. Sonuç olarak tarihsel sürece baktığımızda bu gelişmenin Maltus’un “Nüfus Teorisi”ni hatırlatmakta ve bu tuzağa itme riskini taşıdığını belirtmektedir. Kitabının sonlarına gelirken dördüncü bölümde küresel ısınmayı önlemek için hükümetler tarafından önerilen önlemlere yer verilmektedir. “Arz ve Talep” başlığı ile kitabın başlığını daha da anlaşılır kılmaktadır. İklim değişikliğini etkileyen fosil yakıtların ekonomik açıdan, arz ve talep ilişkisi yönünden değerlendirmesine yer verilmektedir. Bu konunun sadece talep açısından ele alındığını, işin arz kısmına değinilmediğinin altını çizmektedir. Yüksek fiyatın arz fazlasına neden olacağını, düşük fiyatın ise talebi arttıracığını ortalarda bir yerde piyasayı dengeye getiren bir fiyatın mevcudiyetinden bahsederek okuyucuya iktisadi bilgi vermektedir. Arz ve talebi; fiyat emisyon sertifikaları, sürdürülebilir enerji kullanımı ve istihdam üzerindeki rolü

¹ Zapt: Borular aracılığıyla çıkardığımız petrolün petrol yataklarına ya da kömürlerin madene geri gönderilmesi demektir.

ile anlatmaktadır. Bunların örneklerini verirken “Yeşil” politikaların talep eğrisine etkisini değerlendirmektedir. Yazar karbon arzını Rembrandt’ın tablolarına dayanarak anlatmaktadır. Buna göre tabloların fiyatını talep tarafındakiler aracılığıyla belirlendiğinin (onlar ne kadar ödemeye razı iseler), tablo miktarının da arz tarafından belirlendiğini belirtmektedir. Bunu söylerken Rembrandt’ın ölmüş olduğunu ve tablo yapamayacağını da belirtmektedir. Ekonomistlerin talebi tanımlarken halihazırda Rembrandt’ın tablolarına sahip olan mutlu maliklerin “mülkiyet talebi”ni de hesaba kattığını söylemektedir. Aynı şeylerin bazı kentsel alanlarda oldukça sınırlı sayıda olan araziler için de geçerli olduğunu belirtmektedir. Yani arzın katı olduğunu ve miktarın arz tarafından belirlendiğini, talebin ise esnek olduğunu ve şehrin en güzel yerlerinde oturmak için herkesin o yerlere söz konusu fiyatları ödeyemeyeceğini vurgulamaktadır. Çevre politikalarını da verdiği örnekten yola çıkarak tam tersi durumda arzın esnek olduğunu söylemektedir. Talebin karbon arzını sürüklediğini; yani ülkelerin aldıkları önlemlerle karbon talebini sınırlayarak arzını da sınırladıklarını; yani karbon çıkarımını azalttıklarını düşündüklerini belirtmektedir. Yeşil politikaların karbon piyasasındaki fiyatını arttıracaklarını böylelikle satılan, tüketilen karbon miktarında değişiklik olmayacağını ifade etmektedir.

Yeşil Paradoks’un teorik olduğunu; ardında ampirik bir bulmacanın varlığını, bir yanda karbon emisyonlarını kısımaya adanmış çabaların; bir yanda azaltmanın olmasından çok atmosferdeki karbon artışının gün geçtikçe arttığını yazar savunmaktadır. Fosil yakıtlara olan talebin gelecekte düşürüleceğini ilan etmek şu anki arzın artmasına ve küresel ısınmanın daha da artmasına neden olacağını düşünmektedir. Yeşil paradoks’un mantığını ise karbon piyasasına bağlamaktadır. Atalarımızın fosil karbonlara başvurarak Maltusçu tuzaktan kurtulduklarını, bizlerin de aynı tuzağa düşme tehlikesinde olduğumuzu dile getirmektedir. Fosil karbon kullanımına alışmış olmamız, küresel ısınmayı tetiklemektedir ve bu alışkanlığımızdan kopmamızın zor olacağından bahsetmektedir. Siyaset üreten çevrelerin ve toplumun, ideolojilerden ve bir dolu zararlı kararların üretilmesine yol açtığı iyi niyetli temennilerden uzaklaşması gerektiğini vurgulamaktadır. Sahip olduğumuz gezegenin kurtarılması için, yapılacak pragmatik ve etkili politikaların olması gerektiğini bunun gelecek nesiller için önemli olduğunu belirterek önerilerde bulunmaktadır.

Yazarın eserinin, sade bir dil ile yazılmış olması, yazının akıcı ve anlaşılır olmasını sağlamaktadır. Gerek iktisadi terimler gerekse de kitapta kullanılan grafik, tablo ve şekiller açıklamalarla anlatımı anlaşılır kılmaktadır. Kitapta yer verilen denklemler sözel olarak ifadeye yer verilmektedir ve bu da kitabın daha anlaşılır olmasını sağlamaktadır. Eseri herkesin okuyabilmesi için tanımlara yer verilmiş ve iklim değişikliği ile küresel ısınmanın tarihsel süreci de anlatılmıştır. Yazarın kitapta yer verdiği ifadeler ile görüşünü desteklemek için kullandığı

literatür, akademide kaynak olarak kullanılabilir. Eser aynı zamanda bireylerin ya da toplumların iklimle mücadelesine de ışık tutacaktır.

Kaynakça

Sinn, H. W. (2016). Yeşil Paradoks: Küresel Isınmaya Arz Yanlı Yaklaşım. (Mehmet Evren Dinçer, çev.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları